

РЕЦЕНЗИЯ
на дисертационен труд
за получаване на образователната степен
“ДОКТОР”

Автор на дисертационния труд: *Гулмира Олжабековна Абишева*

Тема на дисертационния труд: *ОСИГУРЯВАНЕ КОНКУРЕНТО-СПОСОБНОСТТА НА УСЛУГИТЕ В ХОТЕЛИЕРСКИЯ БИЗНЕС (ПО МАТЕРИАЛИ ОТ АКМОЛИНСКА ОБЛАСТ)*

Рецензент: доц. д-р Миглена Темелкова,
Факултет МИА, ВСУ „Черноризец Храбър”

Основание за настоящата рецензия е решение на Катедрения съвет на катедра „Международна икономика и политика” с Протокол №12 от 30 май 2013 г.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение

Актуалността на дисертационния труд се определя от важността на разглеждания в нея основен проблем – осигуряването на конкурентоспособността на хотелиерските услуги в Акомолинска област на Република Казакстан. Научното осмисляне на проблема за конкурентоспособността на услугите, предоставяни от хотелиерския бизнес при наличието на реални резерви и потенциални възможности в Република Казакстан, изискват решението на комплекс от проблеми от теоретичен, инструментален и организационно - икономически характер. Това налага научното осмисляне от докторантката на въпросите за количествената оценка на конкурентоспособността, икономическата обосновка на стратегията и механизмите за осигуряване на конкурентоспособността на хотелиерския бизнес. На фона на научните дискусии в световен мащаб относно конкурентоспособността на предоставяните от хотелите услуги, както и на база все по-интензивно течащите процеси на сливания, поглъщания и франчайзинг на хотели и хотелски вериги в глоболизиращата се икономика, дисертационният труд на Гулмила Абишева притежава висока научна и приложна стойност.

Дисертационният труд на Гулмира Абишева е многопластов, обхваща широка палитра от проблематика, което го прави многоаспектно емпирично изследване на релацията „хотелиерски бизнес – конкурентоспособност” във взаимнообусловеността от множество фактори, икономически явления и категории. Дисертацията е написана на научен език със съответната терминология и понятиен апарат, стилът е добър.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературата

В своето изследване Гулмира Абишева използва **107 научни заглавия** на кирилица и **13 законови и подзаконови източници**. Библиографската справка дава основание да се заключи, че подбора и обхвата на използваната научна литература са безспорна предпоставка за задълбочено изследване по темата с научно-приложен характер.

Литературните източници са използвани коректно, като голяма част от тях са цитирани в текста на дисертацията. Изборът на научни заглавия, стилът и аналитичността на дисертационния труд позволяват да се обобщи, че Гулмира Абишева познава много добре достиженията на науката в изследваната от нея област,

систематизира известните научни постижения, синтезира научни тези, откроява и формулира нерешените проблеми.

3. Кратка аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторантката Гульмира Абишева е с обем 186 стр. Структуриран е съобразно изискванията за дисертационно изследване и съдържа обозначения и съкращения, въведение, три глави, заключение, библиография, 5 приложения и декларация за оригиналност. Резултатите от изследването в дисертационния труд са използвани при разработване на стратегия за развитие на:

- ✓ хотел “Достик” (Акт за внедряване №64 от 03.07.08г.);
- ✓ ООД “Жекебатър” (Акт за внедряване №02/07-174 от 03.07.2008г.);
- ✓ съвместен проект по програма Темпус - 4 ETF-JP-144790 – 2008 – RU – JPCR “Създаване на четири висши хотелиерски училища” ESHA, GIP – FIPAG при Академията на Гренобъл (Франция) (Акт за внедряване №1 от 25.10.2009г.);
- ✓ първото училище за туризъм и хотелиерство при академия “Кокше” (Акт за внедряване № 13 от 21.12.2011г.).

Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени конкретни изводи, които представят резултатите от изследването, обобщения и оценки по разглежданата проблематика. Дисертацията съдържа 51 таблици и 20 фигури, които по подходящ начин онагледяват дисертационното изследване.

Обектът и предметът на дисертационния труд намирам за коректно зададени.

По отношение на формулираната **изследователска цел**:

Теоретично – методологична обосновка на конкурентоспособността на услугите в хотелиерския бизнес и разработка на механизъм за нейното осигуряване.

Намирам изследователската цел за коректно дефинирана и съответстваща на реалните достижения, показани в дисертационния труд.

Задачите на дисертационния труд:

Да се изучат теоретичните основи на обезпечаване на конкурентоспособността и да се разкрият нейните особености на различните нива конкурентни отношения;

Да се определят факторите и да се разработи методика за количествена оценка на конкурентоспособността на услугите в хотелиерския бизнес;

Да се даде оценка на състоянието на хотелиерския бизнес в република Казахстан и да се представят перспективите за развитието му;

Да създадат ефективни конкурентни стратегии за развитие на хотелиерския бизнес;

Да се разработят механизми за осигуряване на конкурентоспособността на услугите в хотелиерския бизнес;

Да се определят главните направления за повишаване на конкурентоспособността на хотелиерските предприятия.

Формулираните шест задачи на дисертационния труд са прецизно и изчерпателно дефинирани.

Докторантката е направила в **Глава първа** литературен обзор, свързан с дефинирането, развитието и осигуряването на конкурентоспособността на хотелиерските услуги.

Систематизирайки разработките на голям брой автори, докторантката критично излага становищата им относно същността и развитието на конкурентоспособността като икономическа категория, както и факторите и методите за оценка на постигнатата конкурентоспособност от услугите. Положително впечатление прави авторовото отношение по изследваната проблематика. Докторантката обобщава наличните в

теорията проблеми и предлага презициране на понятието конкурентоспособност, като го обвързва и със спецификата на хотелиерството като бизнес. Същевременно Гулмира Абишева откроява предимствата и недостатъците на изследователския инструментариум, свързан с измерването на степента на конкурентоспособност.

На база на разглежданите проблеми докторантката описва и анализира ролята на туристическия клъстер за осигуряването на конкурентоспособността на хотелиерските услуги и презицира дефиницията за понятието „клъстер”. Базирайки се на клъстерният подход за изучаване на икономическите процеси, докторантката синтезира класификация на клъстерите и изследва предоставяните от тяхното развитие предимства за държавата, бизнеса и потребителите, както и факторите, които възпрепятстват развитието на клъстерите в Казакстан. Съществено преимущество на разработката на Гулмира Абишева е обобщаването на опита на клъстер „Туризм” в Акмолинска област, но следва дейността на клъстера да се изследва и анализира още по-осезаемо през научните трактовки, свързани с клъстерния подход.

В **Глава втора** на дисертационния труд докторантката анализира икономическия потенциал и оценява нивото на конкурентоспособността на хотелиерския бизнес в Акмолинска област.

Докторантката изследва и анализира тенденциите в развитието на хотелиерския бизнес в Република Казакстан. За целите на анализа е потребно данните да бъдат актуализирани включително и 2012 г. (в дисертацията те са до 2011 г. включително).

Анализирайки икономическия потенциал на пазара на хотелски услуги в Акмолинска област докторантката определя предприятия-конкуренти на потребителския пазар, подрежда показателите за конкурентоспособност по степен на предпочитание от страна на потребителите, извежда показателите за комфорт по степен на значимост, което позволява да се определи тяхната последователност при оценка на конкурентоспособността.

Оценявайки конкурентоспособността на хотелиерските услуги в Акмолинска област, авторът предлага алгоритъм за оценка конкурентоспособността на услугите от хотелиерския бизнес, основан на метода на експертното бално оценяване по оценъчен критерий (степен на съответствие на фактически постигнатото в дадената услуга ниво на показателите) с нивото на изискванията, предявени (към тези показатели) от страна на потребителите на услугата.

Разработените в предходните глави теоретични и практически проблеми са в основата на формулираните в **Глава трета** основни направления за повишаване конкурентоспособността на услугите на хотелиерския бизнес в Акмолинска област. За тази цел са решени следните по-важни задачи:

Анализирани са алтернативни стратегии за развитие на хотелиерския бизнес и са генерирани 4 извода, свързани с икономическия ефект.

Синтезирани са модели за обезпечаване на конкурентоспособността на хотелиерския бизнес в република Казакстан, базирани на правен, организационен, икономически, технически и технологичен механизъм.

Авторът формулира интегриран модел за обезпечаване на конкурентоспособността, основан на факторите на външната и вътрешната среда и системния подход.

Обобщени са основните направления за повишаване на конкурентоспособността на хотелиерските услуги.

Авторефератът е съставен според изискванията и отразява коректно всички основни части от дисертацията. В съдържателно отношение посочените в автореферата приноси отразяват обективно постиженията на докторантката.

По проблемите, третираны в дисертационния труд гулмира Абишева представя **20 публикации** в научни издания в Казакстан и чужбина. В тях са отразени основните приноси от дисертационния труд.

От представените публикации става ясно, че научните постижения на Гулмира Абишева са получили обществено признание и се използват от научната общност.

4. Обобщение на силните страни на дисертационния труд

Най-съществените преимущества на дисертационния труд на Гулмира Абишева са:

- ✓ Дисертационният труд представлява аналитично изследване по актуална и значима от научно естество проблематика.
- ✓ Коректно са дефинирани предмета, обекта, целта и задачите на дисертационното изследване.
- ✓ Дисертацията е базирана на широк обем изследвани научни, законови и подзаконови източници. Авторът демонстрира аналитичност и концептуалност.
- ✓ Докторантката демонстрира безспорни изследователски умения - познава много добре материята по темата, откроява нерешените проблеми по изследваната тематика, проявява лично мнение в хода на изследването си, умело синтезира и формулира научни изводи, предлага прецизиране на дефинициите на понятията „конкуренция”, „конкурентоспособност” и „кльстер”.
- ✓ Предложени са методика за количествена оценка на конкурентоспособността и интегриран модел, включващ механизмите за осигуряване конкурентоспособността на предприятията от хотелиерския бизнес.
- ✓ Постигнатите в хода на дисертационното изследване резултати са апробирани в хотелиерски предприятия и проекти, свързани с хотелиерския бизнес в Република Казакстан.

5. Научни и научно-приложни приноси

В дисертационния труд са посочени **5 приноса**, които могат да бъдат приети. Може да се приеме, че са налице 3 научно-приложни и 2 приложни приноса. Тези приноси включват:

На базата на анализ и обобщение на теоретичните основи за осигуряване конкурентоспособността на услугите са дадени дефиниции на такива термини като „конкуренция”, „конкурентоспособност”, „кльстер”;

Разработена е методика за количествена оценка на конкурентоспособността на хотелските услуги на основата на анализ на съществуващите методи за оценка на конкурентоспособността;

Представени са алтернативни стратегии за развитие на хотелиерския бизнес и е направен опит да се даде икономическа обосновка на ефективната конкурентна стратегия за развитие на хотелиерския бизнес в Акмолинска област на базата на маркетингови изследвания;

Разработен е интегриран модел, който включва механизмите за осигуряване конкурентоспособността на предприятията от хотелиерския бизнес в зависимост от формата на управление на обектите, и са определени особеностите на използването им.

Набелязани са основните направления в повишаването конкурентоспособността на хотелските предприятия в региона.

Преценявам, че приносите са лично дело на докторантката, които тя е постигнала сама под ръководството на научния си ръководител. Приносите обогатяват и доразвиват съществуващата теория и методология.

6. Препоръки

По дисертационния труд бих направила следните **препоръки**:

Считам че би могло да се заложи като задача в увода на дисертацията и апробирането на механизмите и моделите за обезпечаване на конкурентоспособността на услугите, предлагани от хотелиерския бизнес, които са синтезирани в хода на дисертационното изследване и анализ.

На стр. 16 - 19 докторантката анализира националната конкурентоспособност на база индексите на глобалната конкурентоспособност и на конкурентоспособността на бизнеса. Потребно е ясното изясняване на релацията между тези индекси, определящи мястото на Казакстан в глобална среда, и конкурентните предимства на хотелиерския бизнес на Република Казакстан.

В глава трета, точка 3.3. е много широкообхватна по съдържание и създава впечатление за разнопосочност, излизане от границите на основната тема на дисертацията и липса на обвързаност между изследваната проблематика и конкурентоспособността на хотелиерския бизнес в Казахстан.

7. Лични впечатления от докторантката

Познавам лично докторантката. Общото ми впечатление от нея е, че тя е амбициозен научен работник и преподавател.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за рецензиране дисертационен труд намирам за логически завършен и аналитичен. Видно е, че Гулмира Абишева е открила нерешени или частично решени научни празноти в областта на осигуряването на конкурентоспособността на хотелиерския бизнес.

Гулмира Абишева демонстрира умения да систематизира и критично да осмисля съществуващи научни тези и да формулира аргументирана научна позиция. Чрез използването на адекватен методологически инструментариум предлага иновативни решения от научен и научно-приложен характер относно осигуряването на конкурентоспособността на хотелиерския бизнес.

Степента на практическа пригодност на синтезираните в дисертационния труд научни постижения е емперично потвърдена от представените актове за внедряване.

В заключение:

Като имам предвид актуалността на разглежданата проблематика, посочените приноси и възможността за практическото им приложение, считам, че дисертационния труд на Гулмира Абишева отговаря на общоприетите изисквания. Поради това си разрешавам да препоръчам на уважаемите членове на научното жури на Гулмира Абишева да се присъди образователната и научна степен „доктор” в направление „Икономика” Научна специалност „Икономика и управление”.

Варна, 21.06.2013 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:.....

/доц. д-р Миглена Темелкова/